

**ДЕРЖАВНА СЛУЖБА УКРАЇНИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ
ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ
ПСИХОЛОГІЇ ТА СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ**

**ВИДАТНІ ПОСТАТІ ПСИХОЛОГІЇ:
ІСТОРІЯ, СУЧАСНІСТЬ І ПЕРСПЕКТИВИ**

Матеріали
І всеукраїнської науково-практичної конференції
до дня психолога

21 квітня 2023 р., м. Львів

Рекомендовано до друку вченою радою Навчально-наукового інституту психології та соціального захисту Львівського державного університету безпеки життєдіяльності 20 березня 2023 року, протокол № 4.

Видатні постаті психології: історія, сучасність і перспективи : матеріали I всеукраїнської науково-практичної конференції до дня психолога (21 квітня 2023 р., м. Львів). Львів, 2023. 188 с.

Редакційна колегія: *Сірко Роксолана Іванівна* – начальник кафедри практичної психології та педагогіки Львівського державного університету безпеки життєдіяльності, доктор психологічних наук, доцент (*голова*); *Вдович Світлана Михайлівна* – доцент кафедри практичної психології та педагогіки Львівського державного університету безпеки життєдіяльності, кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник (*упорядник, відповідальний секретар*); *Литвин Андрій Віленович* – професор кафедри практичної психології та педагогіки Львівського державного університету безпеки життєдіяльності, доктор педагогічних наук, професор; *Руденко Лариса Анатоліївна* – професор кафедри практичної психології та педагогіки Львівського державного університету безпеки життєдіяльності, доктор педагогічних наук, професор; *Стельмах Оксана Вячеславівна* – заступник начальника кафедри практичної психології та педагогіки Львівського державного університету безпеки життєдіяльності, кандидат психологічних наук, доцент; *Яремко Роман Ярославович* – викладач кафедри практичної психології та педагогіки Львівського державного університету безпеки життєдіяльності, кандидат психологічних наук.

У збірнику матеріалів конференції представлені досягнення видатних психологів і їх вплив на розвиток цивілізації, розглянуто провідні напрями психології, їх сучасний стан і перспективи, особливості психологічної допомоги в умовах воєнного часу, а також міждисциплінарні аспекти психології.

Рекомендовано для науковців, психологів-практиків і педагогів вищих навчальних закладів, докторантів, аспірантів.

Матеріали подаються в авторській редакції.

Рецензенти:

Мачинська Наталія Ігорівна – доктор педагогічних наук, професор;

Матійків Ірина Миколаївна – кандидат психологічних наук, старший науковий співробітник.

Зміст

Розділ 1

Видатні психологи та їх вплив на розвиток цивілізації

Лариса Руденко, Андрій Литвин

Аксіологічні аспекти духовного розвитку особистості у працях Івана Зязюна 7

Наталія Басій, Мар'яна Коник

Журналістська діяльність Івана Головінського або «Якщо дозволить час, буду далі співпрацювати із «Пластовим шляхом» 11

Оксана Трусевич

Мартін Селігман: теорія оптимізму та теорія щастя 14

Альона Гриньова

Юнг Карл Густав як основоположник однієї з течій глибинної психології 19

Ілона Каравець

Феномен видатного українського психолога Ярослава Цурковського 24

Іванна Милик

Внесок Івана Беґа у сучасну психологічну науку 28

Мар'яна Місюра

Вплив Тімоті Лірі на розвиток цивілізації 32

Христина Тарнопільська, Вероніка Нікітіна

Сергій Максименко та його внесок у сучасну психологію 36

Розділ 2

Провідні напрями психології, їх сучасний стан і перспективи

Роксолана Сірко

Використання чоловічих архетипічних образів у казкотерапії 42

Людмила П'янківська

Сутність психоедукації при наданні першої психологічної допомоги 48

Володимир Слободяник

Психолінгвістичний аналіз поняття «самозбережувальна поведінка» 50

Лілія Бикова, Марія Мартинова

Результати дослідження емпатії в дітей молодшого шкільного віку 54

<i>Ольга Лозинська, Анастасія Свищ</i> Стратегії поведінки в конфлікті як фактор соціально-психологічної адаптації здобувачів вищої освіти	59
<i>Вікторія Боднарчук</i> Професійно важливі якості майбутніх фахівців цивільного захисту в психологічних дослідженнях	62
<i>Юлія Шевелєва</i> Психолінгвістичний аналіз поняття «психічне здоров'я»	66
<i>Світлана Агапова, Роман Яремко</i> Психологічні особливості переживання самотності	70
<i>Анастасія Дерун</i> Трансактний аналіз як провідний напрям в психології: сучасний стан і перспективи розвитку	73
<i>Карина Довгаль, Ігор Коваль</i> Вплив стресу на життєдіяльність людини	76
<i>Тетяна Іванишин</i> Теоретичний аналіз розвитку творчих здібностей у підлітковому віці	79
<i>Софія Калитовська</i> Психологічний вплив засобів масової інформації на соціалізацію підлітків	82
<i>Валентина Міхневич</i> Теоретичний аналіз емоційного вигорання у волонтерів	86
<i>Анастасія Олійник</i> Стрес як психічний стан особистості	88
<i>Марта Панасюк, Андрій Цюприк</i> Соціально-психологічні особливості профілактики девіантної поведінки неповнолітніх	92
<i>Анна Ревера, Ігор Коваль</i> Суїцидальна поведінка та її профілактика	96
Розділ 3	
Психологічна допомога в умовах воєнного часу	
<i>Тетяна Данильченко</i> Особливості надання психологічної допомоги в воєнний час	99

<i>Оксана Мірошниченко</i> Психологічна допомога засудженим в умовах воєнного часу	102
<i>Оксана Стельмах, Олександра Шидула</i> Психологічний супровід внутрішньо переміщених осіб в умовах воєнного стану	107
<i>Юлія Борець</i> Прояви посттравматичного стресового розладу у військовослужбовців	110
<i>Альбіна Стеценко, Тетяна Селюкова</i> Особливості девіантних установок українців під час воєнного конфлікту в Україні	114
<i>Мирослава Чепіль</i> Психологічна підтримка дітей в умовах війни	117
<i>Дар'я Ворона</i> Морально-психологічне забезпечення діяльності військ. Їх методи й основні завдання	120
<i>Єлизавета Комач</i> Синдром провини вцілілого та шляхи його подолання	122
<i>Юлія Пристайко</i> Вплив війни на психічне здоров'я населення	126
<i>Лілія Хмарна</i> Психологічна допомога населенню в умовах воєнного часу	130
<i>Яна Худьо</i> Значення психологічної допомоги в умовах воєнного часу	135

Розділ 4

Міждисциплінарні аспекти психології

<i>Вікторія Аніщенко</i> Розвиток компонентів професійної компетентності офіцерів на основі інтеграційного підходу: психолого-педагогічний аспект ...	138
<i>Галина Брославська</i> Взаємозв'язок математики та психології	142
<i>Світлана Вдович</i> Естетичний компонент – необхідна складова професійного спілкування фахівців сфери «людина – людина»	146

Юлія Дем'яненко, Вікторія Філіпович Професійна рефлексія як умова безперервного розвитку фахівця	149
Сергій Єрмак, Василь Гетта Роль пізнавального інтересу і потреби в пізнавальній діяльності у формуванні в студентів ключових предметних компетентностей	152
Лілія Пилипенко До проблеми формування професійно важливих якостей майбутніх психологів оперативно-рятувальної служби	156
Юлія Скварчило Формування світогляду учнів початкових класів в інноваційному освітньому просторі Нової української школи: психологічний аспект	159
Юліана Бармінова Підготовка дошкільнят до школи. Мотивація до навчання	162
Ірина Куцах Теоретичні аспекти впливу сімейного виховання на самореалізацію в осіб юнацького віку	166
Соломія Подобінська Теоретичні аспекти ролі інформаційно-психологічної війни у формуванні національної ідентичності українців	170
Анастасія Сорока Актуальні проблеми комунікації студентів-першокурсників у роботі над проектом	174
Мар'яна Шостак Розвиток пізнавальної діяльності учнів засобами ігрових технологій на уроках мовно-літературної галузі	178
Наші автори	182

ЕСТЕТИЧНИЙ КОМПОНЕНТ – НЕОБХІДНА СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОГО СПІЛКУВАННЯ ФАХІВЦІВ СФЕРИ «ЛЮДИНА – ЛЮДИНА»

Професійна діяльність фахівця будь-якої галузі передбачає ефективне спілкування на різних рівнях: з клієнтами, колегами, керівництвом, представниками інших установ та галузей. Як відомо, спілкування пронизує усе життя людини, супроводжує будь-яку її діяльність, у тому числі професійну. Особлива увага приділяється професійному спілкуванню фахівців сфери «людина – людина». До них відносяться також психологи, щоденна праця яких пов'язана з іншими людьми, і від якості їхнього спілкування значною залежить успіх професійної діяльності. Адже психологи повинні вміти налагоджувати і підтримувати контакти з людьми, розуміти їхні емоційні стани, почуття, переживання, настрої, коригувати взаємини та наміри, прогнозувати їхню поведінку тощо.

Ефективність професійного мовлення залежить від багатьох факторів. Наприклад, мовний аспект передбачає такі його характеристики, як точність, правильність, влучність, логічність, культура, чистота, виразність, лаконічність, образність, багатство, розмаїтість, доступність, зрозумілість, послідовність, змістовність; етичний аспект враховує тактовність, доречність, ввічливість мовлення, повагу до співрозмовника й готовність сприймати його думки й ідеї; діяльнісний аспект полягає в емоційності, цілеспрямованості, впливовості, дієвості, переконливості мовлення.

О. Берестенко виділяє такі структурні компоненти професійного спілкування:

- мотиваційно-ціннісний – бажання спілкуватися (потреби, інтереси, прагнення, емоції) та позитивна чи негативна емоційна оцінка, духовний внутрішній зміст спілкування;
- перцептивний – процес взаємного сприймання й розуміння співрозмовників, пізнання ними один одного;
- рефлексивний – процес забезпечення розуміння та формування образу іншої людини;
- комунікативний – обмін інформацією між індивідами та її уточнення, розвиток;
- інтерактивний – організація взаємодії суб'єктів, які спілкуються, тобто обмін не тільки знаннями, думками, ідеями, а й діями, зокрема при побудові спільної стратегії взаємодії;

– морально-етичний, який є основою культури професійного спілкування, включає етичні норми та ритуальні правила ділових взаємин, знання й уміння, пов'язані з обміном інформацією, використанням способів і засобів взаємовпливу, взаєморозуміння, професійну етику, професійний такт;

– естетичний – характеризує високий рівень культури спілкування, гармонію внутрішніх та зовнішніх особистісних проявів, артистизм, творчу самобутність, культуру мовлення, культуру поведінки, культуру почуттів, професійний етикет;

– технологічний – детермінований використанням професійних технологій [1, с. 30].

Отже, естетичний компонент відіграє важливу роль у професійному спілкуванні. Його характеризують такі поняття, як внутрішня (духовна) та зовнішня культура, їх гармонійне поєднання, що проявляється в культурі мови, культурі мовлення, культурі почуттів та емоцій [Берестенко, с.42]. На думку В. Москалюк, «призначення мови – реалізувати гармонію людського буття» [4, с. 140]. Саме гармонійне мовлення можна вважати естетичним. О. Кучерук зазначає, що естетичний компонент мовлення полягає не лише у дого досконалій відшліфованій формі, важливим також є його глибинний зміст: «це поняття набагато ширше, пов'язане з духовним змістом, етнокультурою, загальнолюдськими цінностями» [3].

Естетична функція мовлення дозволяє реалізувати процес створення естетичних художніх образів як у літературі, журналістиці, ораторському мистецтві, так і в повсякденному професійному й особистісному спілкуванні. Також надвичайно важливою є здатність людини створювати позитивні переживання, емоції, почуття, виражати свій внутрішній світ у процесі спілкування, у тому числі професійного. Естетична функція мовлення тісно пов'язана з етичними аспектами, морально-етичними цінностями особистості. Вважаємо, що етика й естетика мовлення є єдиним нероздільним цілим у професійному спілкуванні.

Естетичне мовлення передбачає доцільне використання емоційно нейтрально і позитивно забарвлених мовних одиниць в індивідуальному і колективному спілкуванні у конкретній ситуації. Більшість слів налаштовують слухача на прихильне сприймання інформації, викликають відчуття прекрасного у спілкуванні. Водночас вживання слів із вульгарним чи образливим значенням свідчить про соціально-естетичну невихованість людини та викликають негативні емоції. Однак вжи-

вання слів із позитивним і негативним значенням однаково стилістично важливі у спілкуванні та дозволяють мовцеві виразити весь спектр настроїв, почуттів, переживань і ставлень [2].

Естетичний компонент професійного мовлення забезпечується також урахуванням усіх літературних норм і правил: орфоепічних, лексичних, граматичних, стилістичних, орфографічних, пунктуаційних, які свідчать про культуру мовлення особистості та є ознакою грамотної людини. Водночас за прагненням розмовляти досконалою літературною мовою не слід забувати про професіоналізми та нехтувати діалектизмами, які є невичерпним джерелом розвитку мови.

Таким чином, естетичний компонент є важливою складовою професійного мовлення фахівця типу «людина – людина», який покликаний забезпечити гармонійність його світосприйняття та світобачення, професійної діяльності й особистого життя, а також ефективність його професійної діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Берестенко О. Г. Культура професійного спілкування : навч.-метод. посіб. для студ. ден. та заоч. форм навчання всіх спец. гуманіт. профілю / Держ. закл. «Луган. нац. унт імені Тараса Шевченка». Луганськ: Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2013. 299 с.
2. Вдович С. М. Естетика мовлення – важлива умова професійного становлення майбутніх фахівців сфери «людина – людина». Актуальні проблеми науки і практики у світлі євроінтеграції : тези Міжнародної науково-практичної конференції / за ред. Д-ра екон. наук, проф. Л. А. Янковської. Львів: Львівський університет бізнесу та права, 2018. С. 30–32.
3. Кучерук О. А. Поняття про мовно-естетичне виховання. Основи естетичного виховання в шкільному курсі української мови : навчальний посібник. Житомир, 2006. С. 14–27.
4. Москалюк В. Естетика мови: космічне та екзистенціальне. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Філософія. Політологія. 2006. № 81–83. С. 139–142.

Наукове видання

**ВИДАТНІ ПОСТАТІ ПСИХОЛОГІЇ:
ІСТОРІЯ, СУЧАСНІСТЬ І ПЕРСПЕКТИВИ**

Матеріали
VIII регіонального наукового семінару

Верстка – С. М. Вдович

